

Mirjam Mencej

Diane Wolkenstein, Samuel Noah Kramer: Inanna, Queen of Heaven and Earth, Her Stories and Hymns from Sumer

Harper & Row, New York 1983, 227 strani

Knjiga Inana, Kraljica neba in zemlje, je primer uspešnega sodelovanja dveh znanstvenikov, ki sicer raziskujeta na dveh različnih področjih humanistike: Samuela Noaha Kramerja, enega največjih orientalistov 20. stoletja, strokovnjaka za klinopis, ki je svoje znanstveno delovanje v celoti posvetil restavriranju in prevajanju zapisanih sumerskih besedil, in Diane Wolkstein, folkloristke, ki se je sicer ukvarjala z zbiranjem in zapisovanjem zgodb, legend in pesmi v sodobnih družbah.

Inana, boginja, o kateri govori knjiga, je bila, kot vemo, sumerska boginja ljubezni in plodnosti, v sumerski mitologiji znana kot kraljica neba in zemlje, jutranja in večerna zarja, v obdobju, ko so jo najbolj častili, pa je veljala celo za boginjo vojne. Inana ustreza akademski boginji Ištar in kasnejši Astarti. Na Srednjem vzhodu je imela izjemen kulturni pomen.

Prvi, literarni, del knjige prinaša torej posodobljene in na novo povezane prevode zgodb o Inani: Drevo Huluppu (ki govori o Inaninem drevesu, posajenem ob začetku sveta), Inana in Bog modrosti (spev govori o tem, kako je Inana od boga Enkija dobila moč), Dvorjenje med Inano in Dumuzijem (spev, posvečen ljubezni med Inano in pastirjem Dumuzijem, kasneje Tamuzom), Inanin odhod v podzemlje¹ (spev, ki pripoveduje o tem, kako je Inana odšla v Ereškigalinovo kraljestvo in se vrnila, na onem svetu pa sta jo zamenjala Dumuzi in njegova sestra Geštinana) ter sedem himn, posvečenih Inani.

Mit o Inani je ena najlepših stvaritev »starega sveta«. Obsega več kot 400 vrstic in je bil zapisan približno 1750 let pr. n. š. Zgodba, o kateri govori mit, se začne z ljubezensko zgodbo: boginja Inana se poroči s pastirjem Dumuzijem. Kasneje sklene stopiti v podzemlje in izpodrinuti starejšo sestro Ereškigal. Inana, vladarka zgornjega kraljestva, je očitno hotela zavladati tudi spodnjemu svetu. Pride v sestrično palačo, toda ko stopa skozi sedmera vrata, ji vratar odvzame obleko in nakit. Pred sestro stopi popolnoma gola, brez vsake »moči« – Ereškigal upre vanjo pogled smrti in Inana ostane

negibna. Čez tri dni Inanina prijateljica Ninšibur o tem obvesti bogove Enlila, Nano in Enkija, kot ji je naročila Inana, toda prva dva se nočeta vmešavati. Končno Enki ustvari dve bitji, kurgarro in galaturja, in ju pošlje v podzemlje s hrano in vodo življenja. Od Ereškigal izprosi Inanino truplo, obešeno na žebelj, ki ga z vodo in hrano oživita. Ko se hočeta povzpeti na površje, ju zadrži sodnik podzemlja Annuna, rekoč, da jim mora Inana izročiti nekoga, ki jo bo nadomestil.

Inana se vrne na zemljo skupaj z demoni (galla). Ti naj bi jo pripeljali nazaj, če jim ne bi izročila drugega božanskega bitja. Najprej hočejo ugrabiti Ninšibur, vendar Inana tega ne dovoli. Ko pridejo do mest Umma in Badtibira, ji njena sinova in zaščitnika mest, Shara in Lulal, izkažeta spoštljivost. Ganjena Inana išče naprej. Končno pridejo v Uruk, kjer Inana ugotovi, da se njen mož Dumuzi, namesto da bi jo objokoval, šopiri na svojem prestolu in od zadovoljstva, da je sedaj on edini vladar mesta – jezna naroči demonom, naj odvedejo njega.

Dumuzi prosi svojega svaka, boga Utuju, naj ga spremeni v kačo. Zbeži proti bivališču sestre Geštinane in naprej k svoji ovčji ogradi. Tam ga, potem ko demonom iz sestre ni uspelo izvleči, kje se skriva, izda njegov prijatelj. Demonji ga zgrabijo in po mučenju odvedejo. Geštinana obupana pride k Inani, ki se je usmili in jo odpelje k

Dumuziju. Sklene, da bo polovico leta v podzemlju Dumuzi, drugo polovico pa, kot je prosila, Geštinana.

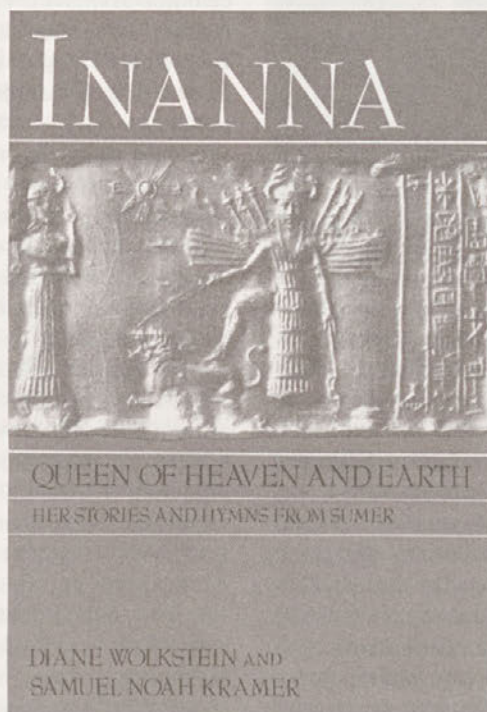
Odločitev o Dumuzijevem polletnem bivanju v spodnjem svetu (v drugi polovici leta pa ga nadomešča sestra Geštinana) konča mit o Inaninem odhodu v podzemlje. Ta se namreč navezuje na sumerski praznik novega leta, katerega vrhunec je bil obred svete poroke, hieros gamos: poročna ceremonija kralja in Inane, boginje ljubezni in plodnosti, ki jo je zastopala glavna svečenica. Poroka naj bi zagotovila rodovitnost zemlje in plodnost živih bitij. Osnovni namen besedil, ki jih prinaša knjiga, je bil pričarati bralcu avtentični portret najbolj priljubljene in oboževane sumerske boginje Inane. Zato je Kramer najprej zbral vsa sumerska besedila, ki jih je desetletja prevedel in objavil, in jih nato s pomočjo kolegov sumerologov posodobil. Predal jih je Wolksteinovi, ki jih je obdelala, povezala in oblikovala tako, da jih je, kot pravi Kramer, »ponovno oživila«, da so postala zanimiva tudi za sodobnega

bralca. Besedila je morala nekoliko spremeniti, kar pa ni bistveno vplivalo na samo zgodbo: izločila je nekaj ponovitev, dodala opombe in pojasnila, nekatere dele obnovila ter spretno zlila številne pesmi v smiselno povezano celoto.

Drugi del knjige obsega strokovne komentarje in je razdeljen na več poglavij.

V prvem poglavju nas Kramer na kratko seznanja s sumersko zgodovino, kulturo in literaturo, verovanji in mitološkim panteonom, obredi itd.

V drugem poglavju pripoveduje zgodbo o odkrivanju in dešifriranju besedila Inaninega odhoda v podzemlje, ki včasih skorajda spominja na detektivko. Ko je bila večina tablic odkopana v ruševinah

¹ Dobeseden prevod v slovenščino bi bil Inanin spust (The Descent of Inanna).

Nippurja v letih 1889-1900 (izkopavanja je vodila pensilvanijska univerza), so jih polovico prenesli v istanbulski muzej starega Orienta, polovico pa na pensilvanijsko univerzo. Začelo se je mučno in dolgotrajno sodelovanje med obema institucijama. Postopoma so sestavljali tablice z deli besedila, ki so spadali skupaj. Nato so ga lahko začeli tudi prevajati in interpretirati. Prvih pet tablic je bilo objavljenih pod naslovom »The Descent of Inanna« šele leta 1914, do leta 1937 pa je bila vsaj deloma rekonstruirana polovica mita. Kramer je nato ponovno odpotoval v Istanbul in tam ponovno kopiral več kot 150 tablic, med katerimi so tri pripadale mitu o Inani, ter leta 1951 ponovno objavil študijo o Inaninem odhodu v podzemlje. Kasneje so postopoma odkrivali manjkajoče dele in zadnja Kramerjeva študija o tem je bila objavljena leta 1963. Končno je bil mit sestavljen, dešifriran in preveden skoraj v celoti – manjka le še približno dvajset vrstic. Tablico, na kateri so bile zapisane manjkajoče vrstice, so kasneje celo našli, vendar je bil zapis na njih tako slabo ohranjen, da niso mogli razbrati besedila.

V naslednjem poglavju podaja Diane Wolkstein svojo interpretacijo mita o Inani. Zgodbam se skuša približati iz različnih zornih kotov, pri čemer se opira na sumerski okvir simbolike, ki se pojavlja v besedilih, in na svojo lastno intuicijo. Med drugim skuša prikazati sumersko poetiko, za katero so značilni pogosti paralelizmi in to, da ne pozna rime, čeprav kljub temu ustvarja zvočno resonanco. Drugi zorni kot, iz katerega se skuša približati prvotnem besedilu, je psihologija oziroma psihološki razvoj oseb, ki nastopajo v njih. Poleg tega pa skuša mite interpretirati tudi na podlagi najpomembnejših tem, ki se pojavljajo v besedilih.

Sledi še poglavje, ki ga je napisala Elizabeth Williams - Forte, z razlago k posameznim slikam.

Knjiga, ki sta jo izdala Kramer in Wolksteinova, je brez dvoma zanimiva za laike, vsaj zaradi dveh razlogov. Prvič, v njej so v celoto zbrani vsi do sedaj dešifrirani in prevedeni deli mita o Inani, kar precej olajša delo, če upoštevamo, da so bile dosedanje objave dostopne zlasti v specializiranih strokovnih revijah. Drugič, jezik in struktura teh besedil sta se po zaslugi Wolksteinove toliko približala sodobnemu bralcu, da lahko v njih resnično doživlja tudi umetniško vrednost besedil. Tudi njuni komentarji in interpretacije – ti so morda malce bolj svobodni – so pomemben vir za globlje razumevanje mita, njegovih oseb in dogajanja v njem ter rituala, povezanega z mitom. Poleg tega knjiga pomeni tudi nekakšen priročnik za – vsaj začetno – seznanitev s Sumerci, njihovo kulturo, religijo, zgodovino.

dr. Marija Stanonik

Koroški etnološki zapisi (Glasilo Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik) 1,

Celovec, 1999, št. 1, 83 str.

Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik iz Celovca postaja vse bolj prepoznaven in samostojen med slovenskimi etnološkimi

koroški etnološki zapisi

IN MEMORIAM PAVLE ZABLATNIK
ZABLATNIKOV DAN 1998: ETNOLOGIJA V VZGOJNEM PROCESU
TUHOMSKI RAZISAVI
ETNOLOGIJA V SOBOBNIM VIZUALNI DOKUMENTACIJI
KNJIŽNE NOVOSTI
ARHIVSKA DEJAVNOST

letnik I
1/1999

GLASILO SLOVENSKEGA NARODOPISNEGA INŠTITUTA URBAN JARNIK

ustanovami. Sicer z minimalno zasedbo, vendar je njegova vloga usklajevanja številnih znanstvenih projektov in pobud s terena za slovensko etnologijo izredno dobrodošla, za slovensko narodno skupnost na avstrijskem Koroškem pa naravnost neprecenljiva.

Znamenje njegove vitalnosti je njegov nov podvig, nova strokovna revija **Koroški etnološki zapisi**. Naslov je skrbno izbran, saj pove, prvič, da se nanaša na slovensko etnično ozemlje v Avstriji, drugič, iz katere stroke izhaja, in tretjič, da je vsakdo povabljen k sodelovanju v njej, ne le strokovnjaki, ampak tudi vsi slovenski rojaki, ki čutijo,

da bi lahko prispevali kaj koristnega, čeprav gre le za preprost zapis – kot vir – dokument o bitju in žitju naših rojakov na Koroškem. Prvo številko je uredila mag. Martina Piko, za neoporečno jezikovno podobo je poskrbel dr. France Vrbinc, likovno jo je dodelal @prouč, v imenu izdajatelja Narodopisnega društva Urban Jarnik je zanjo odgovoren dr. Pavel Apovnik, njen izid pa sta podprla Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in BKA, urad zveznega kanclerja na Dunaju.

Po prezgodnji smrti znamenitega slovenskega koroškega narodopisca Pavleta Zablattnika se v njegov spomin že nekaj let organizirajo Zablattnikovi dnevi, ki so pojem za strokovno srečanje s tujmami iz širokega diapazona področij, na katerih se je sukal duhovnik, etnolog, nekdanji ravnatelj slovenske gimnazije v Celovcu, predsednik celovške Mohorjeve družbe in še kakšne za Slovence pomembne koroške ustanove. Tako je bil leta 1998 Zablattnikov dan posvečen temi *Etnologija v vzgojnem procesu*. Sodelovali so: deset udeležencev domačinov in udeleženci iz Slovenije, ki so praviloma delovno povezani z etnologijo in Slovenci na Koroškem: Polona Sketelj, Terezija Kapus, Uši Sereinig, Lajko Milisavljevič, Engelbert Logar, Martina Piko, Marija Makarovič, Peter Fister, Breda Vilhar, Herta Maurer - Laussegger, Naško Križnar. Referati s tega posvetovanja sestavljajo jedro prve številke novega etnološkega glasila, ki mu odpirata vrata v svet predsednik Narodopisnega društva dr. Pavel Apovnik in mag. Martina Piko, znanstveni vodja Inštituta. Iz objavljenega govora dr. Petra Fistra ob odkritju spominske plošče na rojstni hiši dvornega svetnika dr. Pavleta Zablattnika 22. 5. 1998 se lahko poučimo o njegovi vsestranski delavnosti in prizadevanju za ohranjanje narodnostne istovetnosti koroških Slovencev. V rubriki *Na terenu* sodeluje Tom Priestly, veliki prijatelj koroških Slovencev, sicer jezikoslovec, ki se je že dodobra poglobil predvsem v narečje slovenske vasi Sele, tokrat pa sodeluje z vsestransko analizo o sociolingvističnem položaju slovenščine na avstrijskem Koroškem. Sledita rubriki z ocenami o novih knjigah in člankih, ki zadevajo koroško etnologijo in slavistično problematiko, in dvoje poročil o skrbnem urejanju arhivskega gradiva (zapuščina duhovnika Vinka Zaletela, slovenski nagrobni napis na južnem Koroškem). Na koncu je povzetek v nemščini.